ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

6 февруари 2018 г.

Изказване на омбудсмана Мая Манолова на
Конференция по въпросите на здравословното хранене при децата

Уважаема г-жо Начева,

Уважаеми г-н Димитров,

Уважаеми г-н Райън,

Уважаеми дами и господа,

За мен е чест да участвам в днешния форум в рамките на българското Председателство на Съвета на Европейския съюз. Председателството за България е възможност да поставим на масата на ЕС теми, които смятаме за важни, а здравословното хранене при децата, двойните стандарти при храните са безспорно теми, важни и за България, и за всяка европейска държава.

Тези въпроси са от приоритетно значение и за мен като национален омбудсман, защото моят законов мандат е за защита правата на българските деца. А правото на децата да живеят в здравословна и безопасна среда е изключително важно право – част от което е и правото и възможността за здравословно хранене. Така че, аз не мога да остана спокойна или безразлична към тази изключително важна тема.

В началото на миналата година към мен се обърнаха български майки за това, че детски храни (пюрета, сокчета, детски десерти) от една и съща марка, от един и същи бранд, се продават с отклонения в съставките в различни европейски държави. Ние проведохме собствено проучване – с български майки, които живеят в Берлин и Виена и наистина установихме, че по отношение на детски храни, на стоки за деца, които са закупени в един и същи момент, от едни и същи търговски вериги – в Берлин, Виена и София, се наблюдават отклонения в съставките. Например, при детски десерт на известна световна марка, съдържанието на мляко е с 3% по-малко, а на какао с 5% по-малко при продукта, който се предлага в София; натурален сок в Берлин и във Виена е 100% натурален продукт, докато в

София е 97% концентрат и 3% пулп. Установихме, че в детско пюре има повече картофи, за сметка на по-малко моркови.

Като национален омбудсман се съгласих с българските майки, че тези практики са абсолютно недопустими и нечестни, а аргументът, че са съобразени с националния вкус и националните предпочитания, когато става дума за детски храни не издържа, защото как така се проучва националният вкус на шестмесечно бебе. За сметка на това, мултинационалните компании, които предлагат храни печелят огромни печалби, тъй като цените на тези продукти в София, противно на очакванията, се оказаха по-високи от Берлин и от Виена. В някои случаи до 90%, в други даже до 150%. Тоест, влагат се по-евтини съставки, продава се на по-високи цени, реализират се по-големи печалби.

Заедно с Българската агенция по безопасност на храните, Комисията за защита на потребителите, Министерство на здравеопазването, Министерство на земеделието, храните и горите, Министерство на икономиката и с българските евродепутати от всички парламентарни групи започнахме кампания срещу двойните стандарти при храните. Включително с известни българи, лидери на обществено мнение, неправителствени организации, депозирахме петиция в Европейския парламент, която е призната за допустима в началото на тази година и предстои обсъждане, дебат по проблема, в рамките на Комисията по петиции в Европейския парламент.

В процеса на изследването на двойния стандарт при храните ние се натъкнахме и на нещо друго, образно казано, двойни стандарти и при добавките в храните, имам предвид различните оцветители, емулгатори, консерванти, подсладители, набухватели, или т. нар. е-та. Според европейското законодателство – Регламент 1333/2008г. в Европейския съюз са разрешени допустими в определени количества 337 е-та, но тяхната употреба в различните страни-членки е различна. В някои страни те се употребяват по-често, в други по-рядко и в по-малки количества.

Едно от възможните обяснения за това е, че една част от държавите-членки до приемането на този регламент имат свое национално рестрективно по отношение на е-тата законодателство и част от сега разрешените е-та са били забранени за употреба в тези европейски държави.

Другото обяснение е свързано с контрола. Той не е достатъчно строг и предвиденият в Регламента мониторинг не се прилага навсякъде. Това е проблем според нас и за Европейската комисия, за Генералната дирекция, а също така и за Европейския орган за безопасност на храните, тъй като се очаква въвеждането на единни правила за контрол във всички държави-членки.

Например, това се отнася, според нашето проучване, особено за оцветителите, които са вредни в по-високи концентрации и които имат голямо приложение особено при детските стоки, при храните за деца - шарените

бонбонки, сладкишите, тортите, напитките. Има множество примери, които ако липсва достатъчно ефикасен контрол, биха могли евентуално да породят определени притеснения.

Впечатлението на гражданите е, че темата се неглижира, че въпросът за контрола върху добавките в храните е подценяван като цяло в Европейския съюз и в този смисъл е и един от изводите в доклада на Генералната дирекция „Здравеопазване и безопасност на храните" към Европейската комисия, представен през октомври 2017 г. и с чиито констатации ние сме съгласни. Всъщност, в подкрепа на тези изводи са и проведените мисии през последните години в определени страни-членки, където са установени редица пропуски, допускани както от хранителните оператори, така и от компетентните органи за контрол върху храните. Една от причините, които се изтъкват, с което ние сме съгласни, е сложното европейско законодателство и особено честите промени в него. Например, Регламент 1333, който е основен за добавките в храните и който реално е в сила от 2011 г. към момента има повече от 73 изменения.

Всичко това притеснява гражданите и наистина има опасения от възможно прекомерно употребяване на е-та в различните храни, особено в детските храни, като особено активни по темата са младите хора, активните хора, родителите, които се обръщат често към мен със своите притеснения. Така имах щастието да се запозная с едни млади хора, ученици в езиковата гимназия в Смолян. Това са Венелин и Александър и тяхната ръководителка, които си позволих да поканя на днешния форум и да Ви ги представя. Ще помоля да пуснете презентацията, която те са подготвили.

Тези млади хора са автори на едно мобилно безплатно приложение, с което се сканират етикети на храни и информират гражданите за наличието на е-та в храните и за възможни вредни влияния. С това мобилно приложение те спечелиха награда за иновации в България през миналата година и имаха възможност да представят в Европейския парламент. Те са на разположение за въпроси, които могат да бъдат зададени към тях.

Има още един въпрос, който поражда притеснения. Това е въпросът за концентрацията на е-тата в храните. Има се предвид разрешените от законодателството е-та, които се приемат за безвредни в определени количества. Притеснението на гражданите, на родителите, за това какво е влиянието на е-тата при тяхното натрупване или тяхното кумулиране, предвид възможната употреба на множество храни, които съдържат е-та дневно, така и при комбинацията на различни добавки при храните.

В тази връзка е тревожно изследването на български учени, които оценяват въздействието на някои от разрешените Е-та в определени концентрации върху човешкия геном, но днес е предвидена такава презентация, така че аз няма да се

спирам на този проблем. Още повече, че аз като омбудсман нямам необходимата експертиза да преценя пълната достоверност на това изследване.

Факт е обаче, че има сериозен обществен дебат за влиянието на добавките в храните, за влиянието на е-тата върху човешкия организъм и особено върху подрастващия организъм на децата.

Затова нашето предложение, което използвам да представя на този форум, е по отношение на добавките в храните да се използва същия подход, както при установяване на наличието на двойни стандарти при храните. А именно да бъдат финансирани мащабни изследвания по отношение на добавките в храните и в случай, че има нови данни за вредни влияния при определени концентрации, те да бъдат отразени в европейското законодателство. Освен това смятаме, че би било подходящо, ако има единен европейски контрол, с общ европейски орган, който освен да следи за двойните стандарти при храните, също така да наблюдава за контрола и за използването на добавки в храните в отделните страни-членки в съответствие с европейското законодателство.

Като омбудсман смятам, че е недопустимо е да има различно качество потребители в рамките на Европейския съюз. Затова правилата трябва да бъдат еднакви за всички – и за производителите, така че да осигуряват еднаква конкурентноспособност и за потребителите, така че да осигуряват еднаква защита на потребителите във всички европейски страни.